МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
БУДІВНИЦТВА І АРХІТЕКТУРИ**

ГРИШКЕВИЧ ОКСАНА МИКОЛАЇВНА

УДК 330.322.1:351

УПРАВЛІННЯ ПУБЛІЧНИМИ ІНВЕСТИЦІЯМИ В УМОВАХ СЕКТОРАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

08.00.03 – економіка та управління національним господарством

Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Київ – 2021

Дисертацією є рукопис:

Робота виконана у Київському національному університеті будівництва і архітектури Міністерства освіти і науки України

Науковий керівник – доктор економічних наук, професор
Рижакова Галина Михайлівна,
завідувач кафедри
менеджменту в будівництві,
Київський національний університет
будівництва і архітектури

Офіційні опоненти: доктор економічних наук
Мельников Олександр Валерійович,
Приватний заклад вищої освіти «ІТ СТЕП Університет», МОН України (м.Львів),
професор

доктор економічних наук, доцент
Жарінова Алла Георгіївна,
Державна науково-технічна бібліотека України (м. Київ),
в.о. директора

Захист відбудеться «03» березня 2021 року о 14-00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.056.10 у Київському національному університеті будівництва і архітектури за адресою: 03037, м. Київ, Повітрофлотський проспект, 31, Зал засідань, ауд. 319.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Київського національного університету будівництва і архітектури за адресою: 03037, м. Київ, Повітрофлотський проспект, 31.

Автореферат розісланий « 01» лютого 2021 року.

Вчений секретар
Спеціалізованої вченої ради
Д 26.056.10 І. С. Івахненко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Приєднавшись до Цілей сталого розвитку одним із пріоритетів Україна визначила, зокрема, необхідність розвитку якісної, надійної, сталої і доступної інфраструктури, розширення форм участі держави у різних інфраструктурних проєктах. Для цього вкрай потребує удосконалення система адміністрування публічних інвестицій в інфраструктуру.

Низька якість управління публічними інвестиціями неминуче призводить до нецільових і непродуктивних витрат бюджетних коштів. У своєму дослідженні Б.Флібьорг проаналізував стан виконання 258 великих державних інфраструктурних проєктів в 20 країнах світу, розташованих на п'яти континентах. Було виявлено, що 90% проєктів були реалізовані з перевищенням кошторису. У проєктах з будівництва залізниць кошторис було перевищено на 44,7%, з будівництва мостів і тунелів - на 33,8%, шосейних доріг - на 20,4%. Перевитрата коштів спостерігалася не тільки в сфері транспорту, але також в будівництві військових і аерокосмічних об'єктів, енергетичних і водних об'єктів, а також в сфері зв'язку та комунікацій. Перевищення запланованих витрат пов'язується перш за все з недооцінкою обсягів інвестицій на етапі планування, пояснюючи це тим, що великі інвестиційні проєкти вимагають багаторічного періоду реалізації і складного процесу планування, координації, державних закупівель та виконання контрактів за участю багатьох підрядників. Аналогічні висновки були зроблені і фахівцями Глобального інституту McKinsey, які вважають, що тільки за рахунок підвищення ефективності управління публічними інвестиціями в економічну (господарську) інфраструктуру на глобальному рівні можна буде заощадити до 1 трлн доларів на рік.

Протягом останніх двох десятиліть методологія оцінки ефективності управління публічними інвестиціями на міжнародному рівні безперервно еволюціонувала, що було пов'язано зі зміною глобальних економічних умов, новими завданнями щодо підвищення якості управління публічними фінансами і секторального стимулювання розвитку економіки шляхом інвестицій в економічну і соціальну інфраструктури. З 2000-х років міжнародні організації розробили і застосували на практиці цілий ряд нових методик оцінки якості управління публічними інвестиціями, що базуються на оцінці життєвого циклу проєкту, інтеграції публічних інфраструктурних інвестицій в бюджетний цикл, формуванні національних індексів (рейтингів) ефективності публічних інвестицій. Відзначено, що після глобальної фінансової кризи 2007-2008 рр. було виявлено, що традиційна оцінка ефективності публічних капітальних інвестицій в інфраструктуру на основі оцінки результатів виконання окремих проєкті було істотно доповнено і розширено.

Розвитку концептуально-теоретичних засад державного інвестування та капітальних інвестицій присвячено праці таких науковців як Дж. Брумбі, С. Буковинський, Е. Дабла-Норісс, А. Де ла Фуенте, Т. Затонацька, С. Зимовець, А. Кйобе, О. Косміна, О. Кириленко, В. Комарів, Б. Малиняк, З. Міллз, А. Монаєнко, П. Орлов, Л. Клівіденко, Ч. Папагеоргіу, Ю. Прокопишина, Ю. Хапко, В. Чернадчукта ін. Проблеми державного регулювання інвестиційних процесів висвітлювали такі фахівці як: Дж. Кейнс, П. Массе, і зокрема, державних

інвестицій: С. Батіщева, І. Ветлов, О. Гордієнко, Г. Єршов, С. Єгоричева, Л.Зевін, Дж. Де Йонг, С. Ковалівська, Н. Лещенко, А. Турінні, М. Фердінандус, О. Федорчак, Й. Фунда, і питанням державно-приватного партнерства (**ДПП**) в контексті державного управління, реалізації державної інвестиційної та фіскальної політики охоплюють роботи лише декількох науковців - І. Запатріна, С. Квітка, А. Мельник, С. Осборн, А. Познер, Б. Шин та групою учених під керівництвом чл.-кор. НАН України Т.Єфименко.

Вивченню проблем і тенденцій розвитку цифрової економіки, стратегічного управління розвитком інвестиційних інноваційно-орієнтованих систем в умовах глобалізації, цифрового формалізованого адміністрування присвячені роботи таких учених як: А.Ф. Гойко, В.В. Гончар, А.Г. Жарінова, П.М. Куліков, В.М Лич, О.В. Мельников, І.В. Новикова, І.П. Отенко, В.О. Поколенко, С.Т. Пілецька, І.В. Поповиченко, Г.М. Рижакова, Л.В. Сорокіна, С.П. Стеценко, Д. О. Чернишев.

Не зважаючи на значний внесок науковців із зазначеного переліку, актуалізується *нагальна науково-методична, аналітична та прикладна проблема*: системної модернізації до оцінювання економічного змісту публічних інвестицій та їх наступного адміністрування, на грунті оновленного та чітко формалізованого науково-прикладного підходу. Пошук продуктивного науково-методичного підходу до економічного аналізу змісту та етапів публічних інвестицій (**ПІ**) та їх адміністрування визначає актуальність обраної теми, предмету, мети і завдань дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота пов'язана з темами наукових досліджень Інституту проблем ринку та економіко-екологічних досліджень НАН України за наступними темами науково-дослідних робіт:

1) «Методологія управління бюджетними програмами на основі ключових індикаторів успіху» (№ державної реєстрації 0110U005994), в якій автором розроблено головні елементи програмно-цільового бюджетування проєктів; окреслено проблеми, пов'язані з побудовою дієвої системи адміністрування та контролінгу; обгрунтовано формалізаційний апарат та розкрито чинники успіху при розробленні індикаторів результативності, доведено необхідність їх поділу на показники мікро- та макрорівнів;

2) «Візуалізація аналітичної інформації у сфері управління державними фінансами» (№ державної реєстрації 0110U005992), в якій автором створено довідник мережі учасників бюджетного процесу та впроваджено сучасну систему діджітал-комунікацій між ними, що підвищило функціональні можливості персоналу стейкхолдерів ПІ щодо здійснення швидкого та якісного аналізу отриманої інформації за рахунок сучасної візуалізації та обробки даних.

Дисертаційна робота пов'язана з планами науково-дослідних робіт Київського національного університету будівництва і архітектури (КНУБА):

1) «Економічний механізм управління бізнес-процесами розвитку будівельних підприємств» (№ державної реєстрації 0110U00518), в межах якої автором сформовано формалізовану бізнес-модель девелопменту циклу УПІ, чітко структуровану за стейкхолдерами, віхами та рівнями організаційної зрілості/зрілості можливостей CMM (Capability Maturity Model - модель повноти потенціалу) із залученням методологій DEMO (Design & Engineering Methodology

for Organizations– проєктування та реінжинірингу організацій), CALS (Continuous Acquisition and Life cycle Support - інформаційна підтримка життєвого циклу продукції);

2) «Розбудова сучасного економіко-аналітичного інструментарію девелоперського управління підрядним підприємством» (номер державної реєстрації 0175U000860) – автором запропоновані інноваційні методико-прикладні підходи та компоненти інструментарію та практичні рекомендації щодо структуризації, оперування (маневрування) та успішного цифрового адміністрування активами стейкхолдерів публічних інвестицій за умови забезпечення належного моніторингу їх руху, трансформацією з натурально-речової форми в іншу (вартісну) із залученням системи BIM-супровіду процесів в середовищі циклу **УПІ** (управління публічними інвестиціями).

Метою роботи є оновлення базових імперативів, методичних підходів та інструментарію формалізованого адміністрування публічних інвестицій як механізму забезпечення секторального стимулювання економічного розвитку.

Визначена мета дослідження обумовила потребу вирішення **завдань дослідження** за наступним переліком**:**

1) провести аналіз стану управління публічними інвестиціями (в т.ч. наявних методичних підходів та інструментаріїв в адмініструванні публічними інвестиціями) - з метою вияву напрямів оновлення та адаптації до потреб секторальної стимуляції через впровадження проєктів та програм інфраструктурного та соціально-спрямованого призначення;

2) провести аналіз та коригування змісту категорії «публічні інвестицій» (**ПІ**) та інших визначальних та супровідних дефініцій у відповідності із завданнями дослідження;

3) класифікувати цикл публічних інвестицій як специфічну операційну систему та як окремий різновид інвестування та будівництва, в т.ч. за управлінсько-архітектонічними ознаками та характером економічної взаємодії суб'єктів ПІ;

4) сформувати системні принципи та загально-методичне підґрунтя прийняття економічних та управлінських рішень щодо інтеграції суб'єктів в середовищі ПІ, за етапами циклу та змістом завдань, що виконуються в рамках регіональної чи галузевої економічної модернізації ;

5) розробити науково-методичні та аналітичні компоненти інструментарію для адміністрування циклом ПІ;

6) розробити комплекс прикладних рекомендацій, регламент та рішення щодо організаційних структур управління (**ОСУ**) для адміністрування ПІ;

7) інтегрувати результати дослідження в комплекс прикладних програм формалізованого адміністрування циклом публічних інвестицій та середовищем його стейкхолдерів.

Об'єктом дослідження є процеси ініціювання, підготовки та адміністрування публічними інвестиціями, що впроваджуються для потреб секторальної економічної модернізації.

Предметом дослідження є науково-методичні засади та інструментарій управління публічними інвестиціями в умовах секторальної економічної модернізації.

Методи дослідження. Для вирішення завдань дослідження в роботі використано різні за змістом та призначенням методи, моделі прийняття рішень та пакети прикладних програм. Провідними компонентами зазначеного підґрунтя в роботі слугували: теоретичні засади аспектного та абстрактно-логічного підходів, системного підходу індукції та дедукції, наукової абстракції, логічного підходу, теоретичного узагальнення та діалектичний метод пізнання - для розвитку понятійно-термінологічного апарату та теоретичних узагальнень наукового обґрунтування концептуального підходу до визначення онтологічного змісту та вдосконалення системи адміністрування публічних інвестицій; сутності державної інвестиційної політики, уточнення базових її категорій, понять та теоретичних основ оцінювання її ефективності;

- концепції та прикладні дані напрацювання з економічного девелопменту, управління за цілями та бюджетування цільових програм як складно-структурованих операційних систем; програмно-цільовий метод, «ковзне планування», SADT-моделювання, BIM-технології та FIDIC-адміністрування; сучасні методи та інструментально-аналітичні засоби візуалізації стадій та етапів інвестиційних проєктів, цикл та стейкхолдери якого інтегруються до єдиної системи адміністрування, що в сукупному використанні дозволило побудувати продуктивний аналітичний базис та оновлену операційну систему циклу ПІ як низки проєктів, сполучених єдиним стратегічним економічним та адміністративно-управлінським простором;
- кореляційно-регресійного аналізу, економіко-математичного моделювання, системного та порівняльного аналізу, метод групувань, графічний метод, методи аналізу рядів динаміки та факторного аналізу – для потреб побудови аналітичного базису формалізованого управління процесами ініціації, підготовки та впровадження публічних інвестицій;
- цифрові технології (BIM-технології, PLM-системи, ERP-системи, IOT, CPS, CALS, Big Data), пакети прикладних програм «Statistica+», «Аналіз даних» прикладні втілення структурно-когнітивного моделювання та інжинірингу операційних систем - для формування комплексу прикладних програм, призначеного для інтелектуалізації, формалізовано-цифрового адміністрування публічними інвестиціями та своєчасного і коректного контролінгу продуктивності державного регулювання інвестиційної діяльності в проєктах і програмах ПІ.

Інформаційною базою дослідження стали: закони України, нормативно-правові акти Кабінету Міністрів України, офіційні дані Державної служби статистики України та Європейського статистичного бюро, ОЕСР, МВФ, Світового банку, дані фінансової та управлінської звітності підприємств, власних досліджень, наукові публікації.

Наукова новизна роботи полягає в обґрунтуванні теоретико-методичних підходів та прикладних рекомендацій щодо вдосконалення організаційно-економічного механізму державного регулювання та продуктивності впровадження публічних інвестицій. Зокрема, у дисертації:

удосконалено:

- *організаційно-економічний механізм ініціації, економічного обґрунтування, підготовки та адміністрування публічних інвестицій*, шляхом виділення в ньому системи функціональних складових (блоків), які визначені,

виходячи зі змісту запропонованої класифікації засобів державного регулювання залучення інвестицій (засоби нормативно-методичного та програмного характеру, засоби дозвільного характеру, засоби економіко-ресурсного характеру, засоби інформаційно-рекламного характеру, засоби комунікативного характеру), що, на відміну від існуючих підходів, ґрунтуються на поєднанні окремих елементів зі складових усіх компонентів організаційно-економічного механізму (концептуальних положень, напрямів регулювання, форм, методів, засобів і факторів) та дозволяють розробляти і застосовувати конкретизований векторний підхід у формуванні сприятливих організаційних умов для залучення ПІ у межах кожного окремого блоку;

- *аналітичний базис формалізованого обґрунтування циклу публічних інвестицій,* що дає можливість враховувати значення прогнозних показників та факторів, які на нього впливають у процесі державного регулювання циклу УПІ. Створений базис, на відміну від існуючих, забезпечує прогнозування ресурсних, фінансово-економічних та адміністративно-управлінських характеристик циклу, із урахуванням дії таких факторів, як стан та продуктивність банківського кредитування економіки, безробіття/зайнятість населення та бізнес-активність у певному підприємницькому середовищі, що дозволяє визначати способи застосування засобів та інструментів державного регулювання з метою збільшення продуктивності циклу ПІ. Прогнозування здійснюється, виходячи зі сформованих трендів факторних ознак на основі моделі, що описує залежність капітальних інвестицій від зазначених факторів;

- *підходи щодо «ковзного», сценарного та структурно-когнітивного моделювання циклу публічних інвестицій*, спрямовані на інтелектуалізацію та модернізацію процесів адміністрування УПІ, що супроводжується: виявом загальної синергії середовища адміністрування ПІ; вирізненням оцінки результативності (економічної, соціальної, бюджетної, екологічної тощо) для стейкхолдерів циклу ПІ та темпів зростання вартості його кваліфікованих активів впродовж впровадження проєктів та програм в складі інтегрованого циклу ПІ.

Дістали подальшого розвитку:

- *зміст дефініції «публічні інвестиції»,* що на відміну від існуючих враховує таку морфологічну ознаку як багатоваріантність очікуваного результату для провідних стейкхолдерів ПІ та дозволяє простежити весь спектр джерел для інвестицій та багатовекторність прояву державного фінансового аудиту виконання відповідних бюджетних програм та стає підґрунтям для оцінки його якості;

- *структурні елементи системи діагностування публічних інвестицій*, які є адаптованими до вияву відповідності (готовності) відібраних державою проєктів та програм до виконання завдань, фаз та етапів будівельних інвестиційних проєктів, інтегрованих єдиною системою адміністрування ПІ, в т.ч. що уможливлює обґрунтування пропозицій з припинення бюджетної програми чи забезпечення її своєчасного та повного виконання із залученням оптимального обсягу державних фінансових ресурсів для реалізації проєктів;

- *цільові характеристики контролінгу виконання ПІ* (за результатами оцінки проєктів-компонент та програми ПІ сукупності), які на відміну від існуючих забезпечують: релевантність та синергію факторів впливу на результат, продуктивність подолання деструктивних факторів через імплементований

компонент до інструментарію відповідних аналітичних процедур ризик-менеджменту за фазами циклу, їх змісту, характеристик, етапів та стейкхолдерів виконання ПІ;

- *методологічні підходи до визначення ступеня ризику інвестування в середовищі стейкхолдерів публічних інвестицій,* що полягають у комплексному експертному дослідженні різних ризиків та визначенні їх сукупного впливу, в яких, на відміну від існуючих, взято до уваги організаційні та економічні ризик-фактори з урахуванням значимості їх впливу на структуру та продуктивність публічних інвестицій, виходячи з соціально-економічних реалій сьогодення, що забезпечує можливість не лише кількісної оцінки ступеня ризику, але й застосування даного показника для якісної трансформації управління з врахуванням відповідних коригувань складових елементів організаційно-економічного механізму державного регулювання залучення ПІ;

- *класифікація різновидів ресурсної участі стейкхолдерів у реалізації інфраструктурних інвестиційних проєктів у складі ПІ*, серед яких виділено такі групи, як фінансовий ресурс, ресурс сприяння, інформаційний, кадровий, природний, майновий ресурс, що передбачає не лише формування більш структурованого підходу до ресурсної участі стейкхолдерів, але й визначення виду, який користується найбільшим попитом (фінансовий ресурс), та виду, який має найбільшу пропозицію з боку замовників інвестиційних проєктів (майновий ресурс), що може використовуватися для розроблення заходів щодо врівноваження попиту та пропозиції різних видів ресурсів для участі в реалізації інвестиційних проєктів та забезпечує вдосконалення програмно-проєктної складової організаційно-економічного механізму формування раціонального державного регулювання залучення ПІ.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що їх сукупне використання слугує інноваційною методичною та науково-прикладною базою системного вдосконалення комплексу інституціоналізації, державного регулювання та адміністрування бізнес-процесами циклу УПІ**.** Пропозиції та рекомендації, розроблені в дисертаційній роботі, дозволяють органам державного управління приймати обґрунтовані рішення у сфері державного регулювання публічними інвестиціями, сприяють процесам раціоналізації інституційно-організаційного базису регулювання інвестиційної діяльності, удосконалення організаційно-економічного механізму інвестиційної політики держави.

Наукові результати та висновки застосовано у науково-пошуковій та практичній діяльності структурного підрозділу, відповідального за формування державної інвестиційної політики, зокрема управління державними інвестиціями - УДІ (*Департамент державних інвестиційних проєктів та підтримки розвитку, Департамент інвестицій) Міністерства економічного розвитку і торгівлі України* при визначенні змісту і переліку економічних заходів та складових механізму щодо створення сприятливих організаційних умов для підготовки та впровадження проєктів та програм ПІ, залучення інвестицій. Безпосередньо під керівництвом автора розроблено методичні рекомендації з підготовки та оцінки державного інвестиційного проєкту, порядок відбору і моніторингу проєктів та інші, зазначені у переліку праць. «Комплекс прикладних програм щодо формалізації адміністрування проєктами і програмами у складі циклу публічних інвестицій»

відповідно до предметів відання втілений в діяльності Комітету з питань бюджету Верховної ради України (довідка від 25.12.2020 р. № 04-13/04-2020/28338), Українського фонду соціальних інвестицій (довідка від 30.12.2020 р.№157). Результати дисертаційної роботи використано в навчальному процесі ВСП «Інститут інноваційної освіти КНУБА при розробці програм, навчально-методичного забезпечення та викладанні дисциплін "Інвестування", "Інвестиційний аналіз", "Державне регулювання економіки" (довідка від 02.09.2020 р. № 7/54-179), навчальному процесі ПНУ ім. Василя Стефаника при розробці освітніх програм, навчально-методичного забезпечення та викладанні дисциплін «Інвестування», «Аналіз і фінансування інвестиційних проєктів», «Управління проєктами» (довідка від 26.01.2021 р. № 2021-01-26/25/145).

Особистий внесок здобувача. Наукові положення, результати, висновки та рекомендації, які викладені в дисертації та подані на захист є результатом самостійної роботи автора. Внесок автора у працях, опублікованих у співавторстві, відображено в переліку опублікованих праць.

Апробація результатів дисертації. Основні результати досліджень, висновки і рекомендації, викладені в дисертації, пройшли апробацію у доповідях і виступах здобувачки на 9 науково-практичних конференціях [пп.14-22 у наведеному в авторефераті списку праць].

Публікації. Результати дисертаційної роботи опубліковано у 34 друкованих наукових працях, з яких: 13 статей опубліковано в наукових виданнях, які індексуються в міжнародних наукометричних базах, в тому числі: 11 статей у виданнях, що входять до переліку фахових видань, затвердженого ДАК МОН України; 2 статті у наукових періодичних виданнях держав ОЕСР із напряму, з якого підготовлено дисертацію. 8 публікацій в наукових періодичних виданнях, які додатково відображають наукові результати дисертаційної роботи [пп. 29-36 у наведеному в авторефераті списку праць]; 8 праць апробаційного характеру: матеріали та тези доповідей на наукових конференціях; розроблені за участю автора документи нормативно-правового характеру – 5 [пп. 23-27].

Структура та обсяг дисертації. Робота складається з анотацій (українською та англійською мовами), списку публікацій за результатами дослідження, вступу, трьох розділів та висновків до кожного з них, загальних висновків, списку використаних джерел, додатків. Обсяг основного тексту дисертації становить 194 сторінки, у тому числі 26 таблиць, 34 рисунки, список використаних джерел із 218 найменувань.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ

У **вступі** обґрунтовано актуальність дисертаційної роботи, сформульовано мету і завдання, об'єкт і предмет, методи дослідження, викладено наукову новизну і практичне значення отриманих результатів, вказано особистий внесок здобувача та наведено дані про апробацію результатів дослідження і публікацій.

Перший розділ дисертації *«Теоретико-методичні засади оновлення регуляторної політики держави через публічні інвестиції»* присвячено:

- аналізу існуючих інституційних важелів, методичного та прикладного інструментарію адміністрування публічними інвестиціями;
- адаптації змісту категорії «публічні інвестицій» та інших дефініцій у відповідності із завданнями дослідження.

Питанням інвестування присвячено чимало наукових праць, але питанням управління публічними інвестиціями, особливо, у вітчизняних дослідженнях приділено зовсім мало уваги. Більшість робіт зосереджена на проблематиці фінансування та бюджетування державних інвестицій (Н. Лещенко, С. Батіщева, С. Ковалівська); окремі роботи сфокусовані на управлінських аспектах державного інвестування та його ефективності (О. Гордієнко, Г. Єршова, О. Федорчак). Звернемо увагу на те, що система управління публічними інвестиціями є складовою системи управління публічними фінансами і є основою спрямування публічних інвестицій на забезпечення сталого розвитку країни. З одного боку, публічні інвестиції є ключовим елементом у наданні ряду державних послуг (освіта, охорона здоров'я, безпека). З іншого боку, вони також можуть бути ключовим фактором економічного зростання шляхом будівництва доріг, мостів, мереж енергопостачання, телекомунікаційної інфраструктури, яка з'єднує підприємства і громадян з економічними можливостями як всередині своєї країни, так і за кордоном.

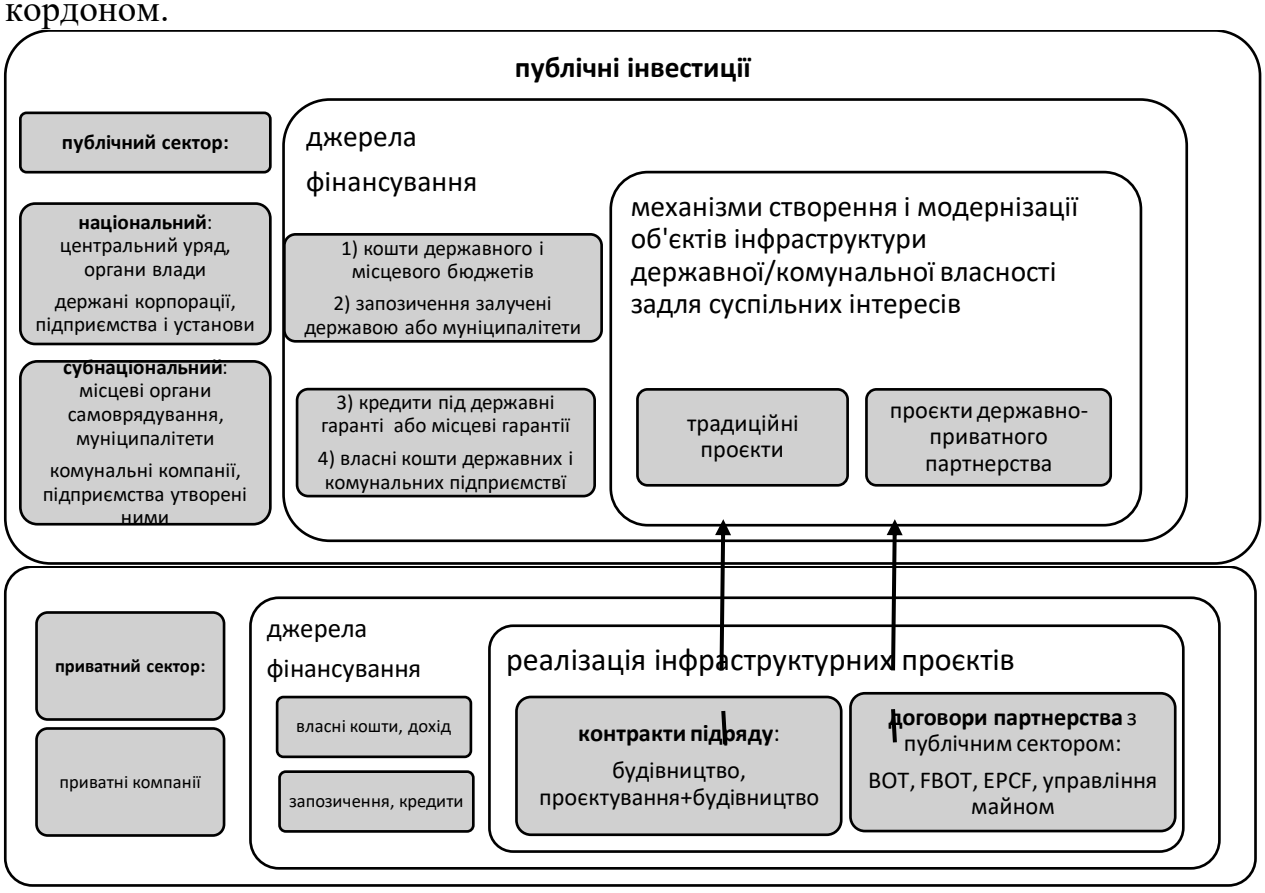

Рис. 1. Організація взаємодії публічного і приватного секторів економіки в рамках впровадження публічних інвестицій.*(Джерело: власна розробка автора)*.

Витрати публічного сектора на створення інфраструктури, що є державною або комунальною власністю, із продуктивним використанням інфраструктури строком понад один рік є за своєю суттю публічними інвестиціями (рис. 1.). В циклі ПІ держава виступає як єдиний суб'єкт в інвестиційних правовідносинах: ініціатор, концедент майнових прав, співінвестор, розпорядник бюджетних коштів. Саме в таких загальноприйнятих рамках частіше використовується поняття публічних інвестицій, що охоплює всі його форми. Автором враховано, що в рамках реформування управління державними інвестиціями (**УДІ**) в українському

законодавстві з 2017 року введено розмежування державного інвестування та місцевого інвестування, які фактично утворюють публічні інвестиції. Проаналізовано види публічних інвестиційних проєктів в Україні, які розділяються за джерелами фінансування (бюджетні кошти чи запозичення, власні кошти підприємств) та за рівнем прийняття рішення про фінансування (національний, субнаціональний, місцевий або на рівні держпідприємства).

Виходячи з поняття «інституції», система управління публічними інвестиціями (УПІ) функціонує завдяки двом інституційним складовим: (1) органи, які безпосередньо здійснюють або залучаються до здійснення управління процесами УПІ, як то центральні органи виконавчої влади, галузеві міністерства та організації, органи місцевого самоврядування та парламент; (2) набір правил, що поділяються на формальні - це може бути закон, постанова, а іноді навіть положення Конституції, також керівництва, інструкції, методики, та неформальні правила – традиції, «неофіційні» усталені норми дій та поведінки. Від якості цих інституції залежить належне виконання фіскальної та інвестиційної політики через такий інструмент як УПІ.

В Україні бюджетні капітальні видатки за останні 15 років коливаються від 1,3 до 5,4 відсотка від ВВП (рис. 2), в той час як у країнах, що демонструють економічне зростання, постійно понад 5-6% ВВП.

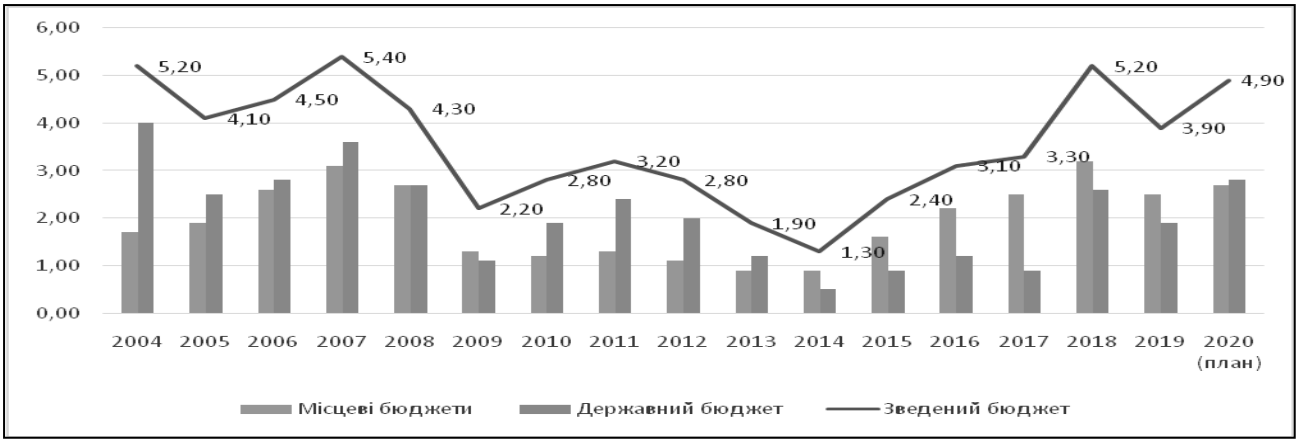

Рис. 2. Динаміка капітальних видатків бюджетів у відсотках від ВВП України
Джерело: систематизовано автором за статистичними джерелами.

Дослідженнями першого розділу обгрунтовано, що для подальшого реформування *системи управління публічними інвестиціями необхідно:*

- здійснювати відбір проєктів для фінансування з державного бюджету *на основі повної інформації про майбутні витрати на їх реалізацію на 3 роки та базовий обсяг фінансування портфелю поточних проєктів*;
- забезпечити доступ громадськості до інформації про результати відбору та хід реалізації проєктів з відповідними показниками шляхом її розміщення на офіційних веб-сайтах головних виконавців та Мінекономрозвитку; виокремлювати інформацію щодо виконання бюджетних програм, за якими фінансуються державні інвестиційні проєкти, на інформаційних ресурсах Мінфіну та Держказначейства;

- впроваджувати оновлену систему ризик-оцінки на етапі відбору та моніторингу державних інвестиційних проєктів для виявлення проєктів з високим ризиком невиконання.

Основною проблемою залишається відсутність законодавчо визначених понять «публічне інвестування» та його принципів, недостатній обсяг фінансування державних інвестиційних проєктів, застосування нових процедур лише до частини публічних інвестицій, відсутність інформації про показники відповідності критеріям відбору у публічному доступі, низька інституційна спроможність органів, що здійснюють підготовку проєктів, експертизу проєктів, моніторинг реалізації проєктів (рис. 3). Тому, *дослідження першого розділу визначили потребу подальшого принципового перегляду концептуальних засад щодо сутності публічних інвестицій та методичних підходів щодо їх адміністрування в контексті секторального (галузевого та регіонального) стимулювання та відновлення.*

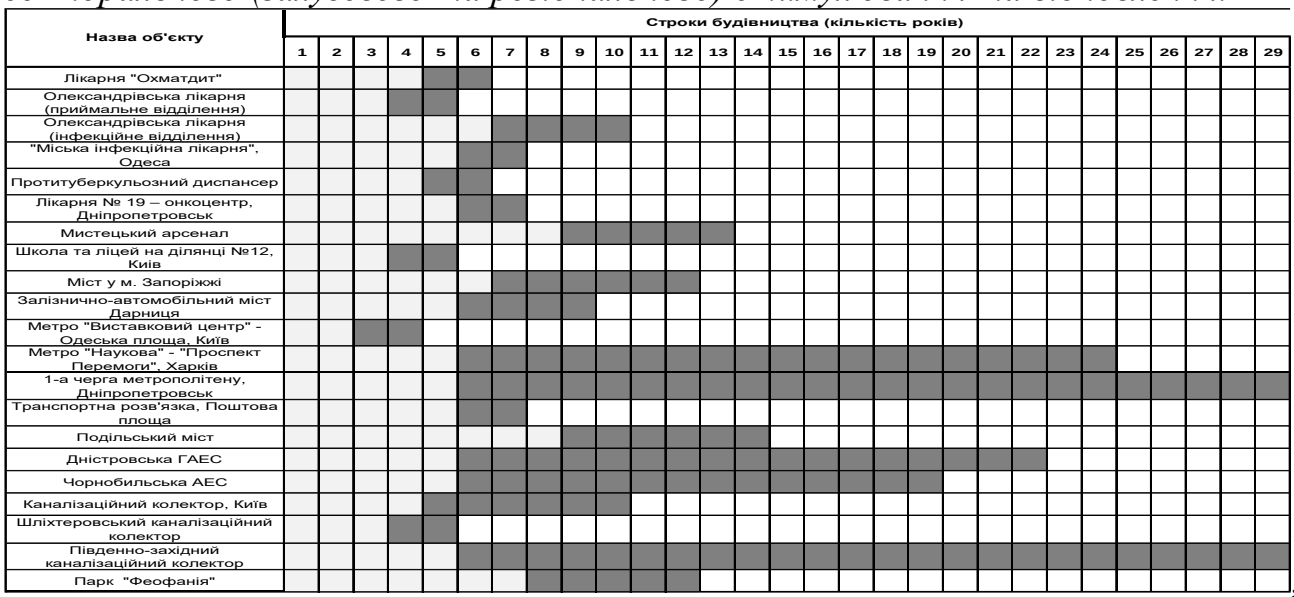

Рис. 3. Низька продуктивність ПІ в частині строків реалізації. (*Джерело: підготовлено автором на основі аналізу рішень уряду та даних Мінекономіки станом на 01.01.2015).*

В **другому розділі** дисертації *«Загальнометодичні та інструментально-аналітичні підходи до управління публічними інвестиціями»* здійснено пошук та формування базових принципів та загально-методичного підґрунтя адміністрування ПІ в розрізі завдань секторального економічного відновлення та модернізації. На підставі аналізу системи УПІ було запропонувало здійснити ряд інституційних змін, спрямованих на подолання гальмівних чинників управління державними капітальними інвестиціями: неналежне планування та непрозорість процесу відбору проєктів, які фінансуються за рахунок капітальних вкладень; відсутність економічного обгрунтування проєктів - 90% проєктів будівництва уникають економічного обґрунтування; розподіл бюджетних коштів в ручному режимі “за домовленістю”; десятки незавершених проєктів, що були розпочаті у 1989, 1986, 1996 роках, значно збільшені строки реалізації (рис. 3).

Постановою КМУ від 20.07.2015 №571 «Деякі питання управління державними інвестиціями» затверджено нові підходи до відбору проєктів, фінансування яких включається в видатки державного бюджету в межах ліміту державних капітальних вкладень, доведених Мінфіном на підставі бюджетної декларації на плановий рік

та два наступні роки. Визначено також й інноваційні процедури відбору проєктів на основі техніко-економічного аналізу. Запроваджено обов'язкове застосування аналізу вигід і витрат для проєктів вартістю понад 30 млн. грн., що раніше хоч і мало законодавче підґрунтя, але не вимагалось для виділення фінансування на реалізацію проєкту.

Аналіз діючої системи УПІ та проведені дослідження другого розділу дали підстави для висновку, що оновлення методико-прикладних підходів в оцінці змісту, плануванні результативних горизонтів та формуванні системи адміністрування щодо УПІ слід реалізовувати через підвищення мотивації національних органів державної влади на всіх рівнях врядування до проведення регулярної самооцінки дотримання основних принципів належної якості УПІ, які охоплюють весь життєвий цикл програм і проєктів: економічна обгрунтованість інвестицій та моделі фінансування, прозорість процесів оцінки та відбору, стабільність фінансування, дієвість моніторингу, реалізація в межах бюджету та у визначені строки, публічність результатів кожної стадії циклу ПІ.

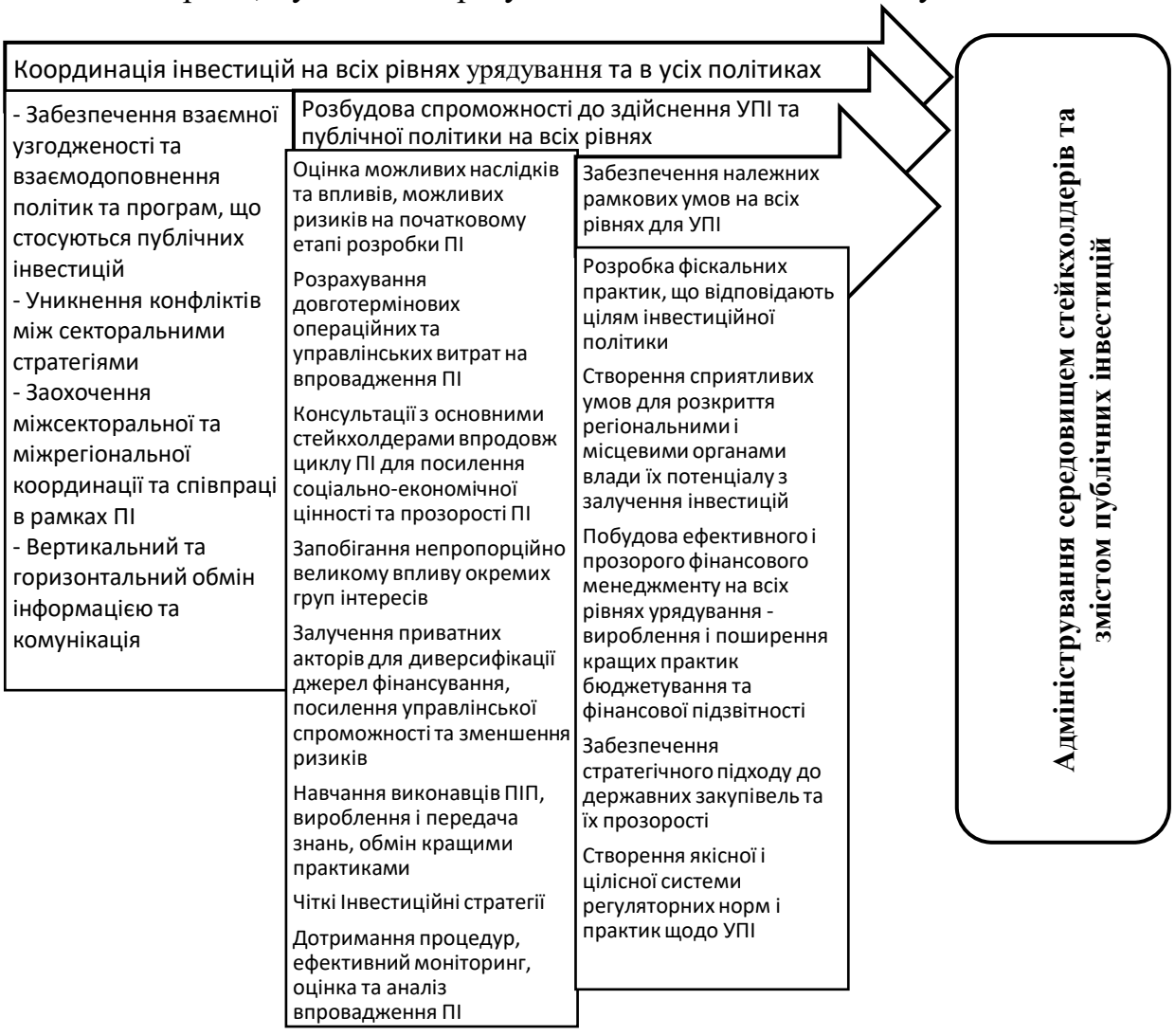

Рис. 4. Оновлені методичні засади забезпечення продуктивності в УПІ *(Джерело: розробка автора).*

У процесі аналізу ці принципи стають відповідними компонентами оцінки, які повинні відповідати певним характеристикам. Так, діагностика етапу розробки інвестиційної пропозиції включає оцінку таких характеристик як: наявність

національних і галузевих стратегій та їх зв'язку з інвестиційними проєктами, застосування формалізованої процедури розробки інвестиційних пропозицій і попереднього відсіву проєктів. Діагностика не ставить завдання виявити найкращі практичні рішення. Швидше завсе в її завдання входить виявлення *базових імперативів (обов'язкових інституційних елементів***)**, які допомогли б попередити та подолати основні ризики та забезпечити ефективний системний процес УПІ.

Таблиця 1.

Матрична модель оновленого формату багаторівневого адміністрування ПІ на основі УДІ без ДПП.

Стейкхол-дери		**Етапи адміністрування публічними/державними інвестиціями**				
		I	II	III	IV	V
		Розробка та оцінка	Експертиза	Відбір	Публічні закупівлі та реалізація	Моніторинг
СІД	1	**1.I.**розробляє концептуальну записку щодо нових проєктів				
ГРБК	2	**2.I.** здійснює ідентифікацію проєкту та приймає рішення про доцільність його розроблення	2.II.a.Експертиза (*3) **ГРБК** 2.II.b. Подання проєктів до МЕРТ **до 01 березня** для наступного бюджетного періоду			2.V.a. внутрішній моніторинг ходу виконання ЦПІ (щомісячно та щоквартально). 2.V.b. розміщує на своєму сайт звіт про виконання ЦПІ
ВВ	3	**3.I.** розробляє державний інвестиційний проєкт (*1;*2)			Забезпечує: **3.IV.a**. розробку проєктної документації **3.IV.b**. проведення експертизи проєкту будівництва **3.IV.c.** схвалення та/або затвердження проєкту будівництва (*5) **3.IV.d.** проведення процедури закупівлі (*6)	
МЕРТ	4			**4.III.** приймає або повертає проєкти, аналізує подані документи та готує для **МК** інформацію про відповідність проєктів критеріям відбору (*4)		**4.V.** Регулює порядок моніторингу стану реалізації державних інвестиційних проєктів (*7)

МК	5			**5.III.a** Визначає доцільність розробки і реалізації проєкту відповідно до критеріїв відбору, відхиляє проєкт або надає рекомендації застосувати інші більш доцільні механізми реалізації проєкту (залучення кредитів або приватних інвестицій - механізм концесії, ДПП). **5.Ш.b**.Здійснює відбір проєктів до складу Проєкту Держбюджету		**5.V.** За результатами моніторингу може **перерозподілит и** капітальні вкладення на успішні проєкти

Примітки до таблиці 3: **ГРБК** – головний розпорядник бюджетних коштів; **СІД** – суб'єкт інвестиційної діяльності ; **ВВ** – відповідальний виконавець; **МЕРТ** – Мінекономрозвитку; **МК –** Міжвідомча комісія; ЦДІ – цикл державних інвестицій.

***1** - Форму державного інвестпроєкту затверджено Постановою КМУ від 22.07.2015 № 571 (додаток 1 до Порядку відбору)

***2** - Методичні рекомендації щодо розроблення державного інвестиційного проєкту, затверджено Наказом МЕРТ від 22.12.2017 № 1865

***3** Форму висновку державної експертизи затверджено Постановою КМУ від 22.07.2015 № 571 (додаток 2 до Порядку відбору).

***4** - Положення про МК затверджено постановою КМУ 22.07.2015 № 571

*5 – Порядок затвердження проєктів будівництва і проведення їх експертизи затверджено Постановою КМУ від 11.05.2011 № 560.

*6 - закупівля товарів, робіт і послуг здійснюється відповідно до ЗУ «Про публічні закупівлі»

*7 - Порядок моніторингу стану розроблення (реалізації) державних інвестиційних проєктів затверджено Наказом МЕРТ від 25.10.2016 № 1785, зареєстровано в Мін'юсті 21.11.2016 № 1508/29638

Запропонована автором матрична модель управління державними інвестиціями (УДІ) (табл.1), що була сформована на інтегрованих автором загально-методичних засадах УПІ, - стала методичним підгрунтям розробки компонентів поданого в наступному розділі прикладного інструментарію адміністрування циклом публічних інвестицій.

Третій розділ дисертації *«Науково-аналітичний базис та прикладні рекомендації щодо управління публічними інвестиціями в умовах секторального розвитку»* присвячено викладу змісту та інновацій прикладного інструментарію адміністрування УПІ та практиці його застосування для успішного впровадження проєктів та програм, що відібрані та впроваджувались в складі циклу публічних інвестицій за чотирма агрегованими фазами: планування, розподіл, реалізація, експлуатація та оцінка.

Інструментарій складають:

- ✓ компонента А - управлінський регламент адміністрування циклом УПІ (рис.5);
- ✓ компонента В - формалізаційний функціонально-аналітичний базис управління публічними інвестиціями (табл. 2);

✓ компонента С - комплекс прикладних програм (рис. 6).

Номер стадії	Найменування стадії	Зміст стадії адміністрування циклом публічних інвестицій
III.1.	Ініціація та первинне адміністрування циклу публічних інвестицій	Постановка цілей і визначення основної стратегії девелопменту циклу ПІ. Дослідження ринку та визначення відповідності місцеположення для реалізації проєкту. Узгодження економічного формату ДПП з міжнародними й вітчизняними інституціями та представниками приватного бізнесу. Передпроєктна стадія: розробка альтернативних комплексних концепцій енергетичного девелопменту та енергетичної модернізації. Початок формування тимчасової оргструктури для адміністрування циклом ПІ.
…	…	…
III.3-8.	Завершення формування адміністративно-управлінського середовища проєкту	Вибір провідного виконавця, субпідрядників та укладення контрактів з ним. Створення продуктивної системи економічної, управлінської та функціональної взаємодії між учасниками реалізації проєкту (програми) на всіх рівнях ієрархії управління ЦПІ, Укладання контрактів на підготовку, логістику, будівництво, модернізацію енергетичних та інших інженерних систем. Створення дієвої системи контролю за процесом реалізації проєкту всередині оргструктури УПІ. Завершення формування середовища девелопменту всередині тимчасової девелоперської структури для впровадження циклу ПІ.
…	…	…
III.4-11.	Стадія виходу на цільову продуктивність цільової програми (проєкту)	Експлуатація проєкту до виходу на проєкту потужність (ПП). Стратегічна оцінка результатів циклу на момент ПП – для визначальних суб'єктів впровадженні ЦПІ. Завершення (продовження) розрахунків з інституційними партнерами та стейкхолдерами. Продовження реалізації стратегії експлуатаційної фази.

Рис.5. Управлінський регламент адміністрування циклом публічних інвестицій
(Джерело: розробка автора)

Формування змісту **компоненти В** спиралось на симбіоз програмно-цільового методу, сценарно-імітаційного підходу, SADT- та BIM–моделювання. В складі визначальних процедур базису використано процедури аналізу ситуації, альтернативного моделювання (в т.ч. сценарно-імітаційного та «ковзаючого») цілісного циклу, вияву синергії для провідних стейкхолдерів програми (проєкту) публічних інвестицій.

При формуванні змісту **компоненти С** структуру мега-модулів комплексу прикладних програм було підпорядковано змісту оновленого формату організаційно-економічного механізму УПІ (рис.1).

Комплекс прикладних програм реалізує запроваджені автором інновації щодо базових імперативів та регламенту ПІ та спирається на домінантні інституційні важелі: (а) інформаційно-технічне забезпечення; (в) законодавча база і правила; (с) спроможність персоналу з чітким визначенням ролей (функцій) та зон відповідальності за кожним компонентом стадії циклу ПІ.

Таблиця 2.

Прогнозування результативності циклу публічних інвестицій з використанням створеного в складі інструментарію аналітичного базису (компонента В).

Періоди ЦПІ,місяці	Обсяги інвестування - частка приватних інвесторів ,млн.грн.	Обсяги державного інвестування	Загальний обсяг інвестування ЦПІ,млн.грн.	Чистий потік надходжень за поточну координату ЦПІ,млн. грн.	Поточний обсяг чистих надходжень державному інвекстору за угодою boot-ppp	Поточний чистий дохід від ЦПІ,млн.грн	Акумульований чистий дохід ЦПІ,млн. грн.	Одержаниий держ. (муніціп). Суб'єктом кластеру обсяг поточного чистого доходу.млн. грн.	Індекс (знаменник) дисконтування для потоків інвестицій та чистих надходєнн	Емерджента чиста додана зведена вартість циклу ЦПІ для всіх субєкетів	**Частина акумульованої чистої доданої зведеної вартості,одердана держав.(муніціп) суб'єктом кластеру за цикл ДЦП ДЦП ість**
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1,00	15,86	0,000	15,856	-0,559	0,000	-16,414	-16,414	0,000	1,016	-16,156	0,000
2,00	16,51	2,176	18,681	-1,233	0,000	-19,914	-36,328	-2,176	1,032	-35,447	-2,108
3,00	17,18	2,347	19,530	0,000	0,000	-19,530	-55,858	-2,347	1,049	-54,069	-4,346
4,00	17,89	2,533	20,420	0,791	0,157	-19,629	-75,487	-2,376	1,066	-72,490	-6,576
5,00	18,62	0,000	18,620	1,416	0,280	-17,204	-92,691	0,280	1,083	-88,382	-6,317
6,00	19,38	0,000	19,384	2,535	0,502	-16,849	-109,540	0,502	1,100	-103,700	-5,861
7,00	20,18	0,000	20,178	4,030	0,798	-16,148	-125,689	0,798	1,118	-118,151	-5,147
8,00	21,01	0,000	21,006	6,408	1,268	-14,598	-140,287	1,268	1,135	-131,008	-4,031
9,00	8,94	2,689	11,626	8,458	1,674	-3,168	-143,455	-1,015	1,154	-133,754	-4,910
10,00	5,89	1,879	7,770	12,349	2,444	4,578	-138,877	0,565	1,172	-129,848	-4,428
11,00	4,12	1,278	5,395	23,117	4,575	17,722	-121,155	3,297	1,191	-114,965	-1,659
12				24,966	4,941	24,966	-96,189	4,941	1,210	-94,329	2,425
13				26,963	5,337	26,963	-69,225	5,337	1,229	-72,393	6,766
14				29,121	5,763	29,121	-40,105	5,763	1,249	-49,076	11,381
15				31,450	6,225	31,450	-8,655	6,225	1,269	-24,289	16,287
16				33,966	6,722	33,966	25,312	6,722	1,289	2,059	21,502
17				36,683	7,260	36,683	61,995	7,260	1,310	30,067	27,045
18				39,618	7,841	39,618	101,613	7,841	1,331	59,839	32,937
19				42,788	8,468	42,788	144,401	8,468	1,352	91,486	39,201
20				46,211	9,146	46,211	190,61	9,146	1,374	125,127	**45,859**
разом за циклу	**165,56**	**12,90**	**178,47**	**369,08**	**73,40**	**190,61**		**60,499**			

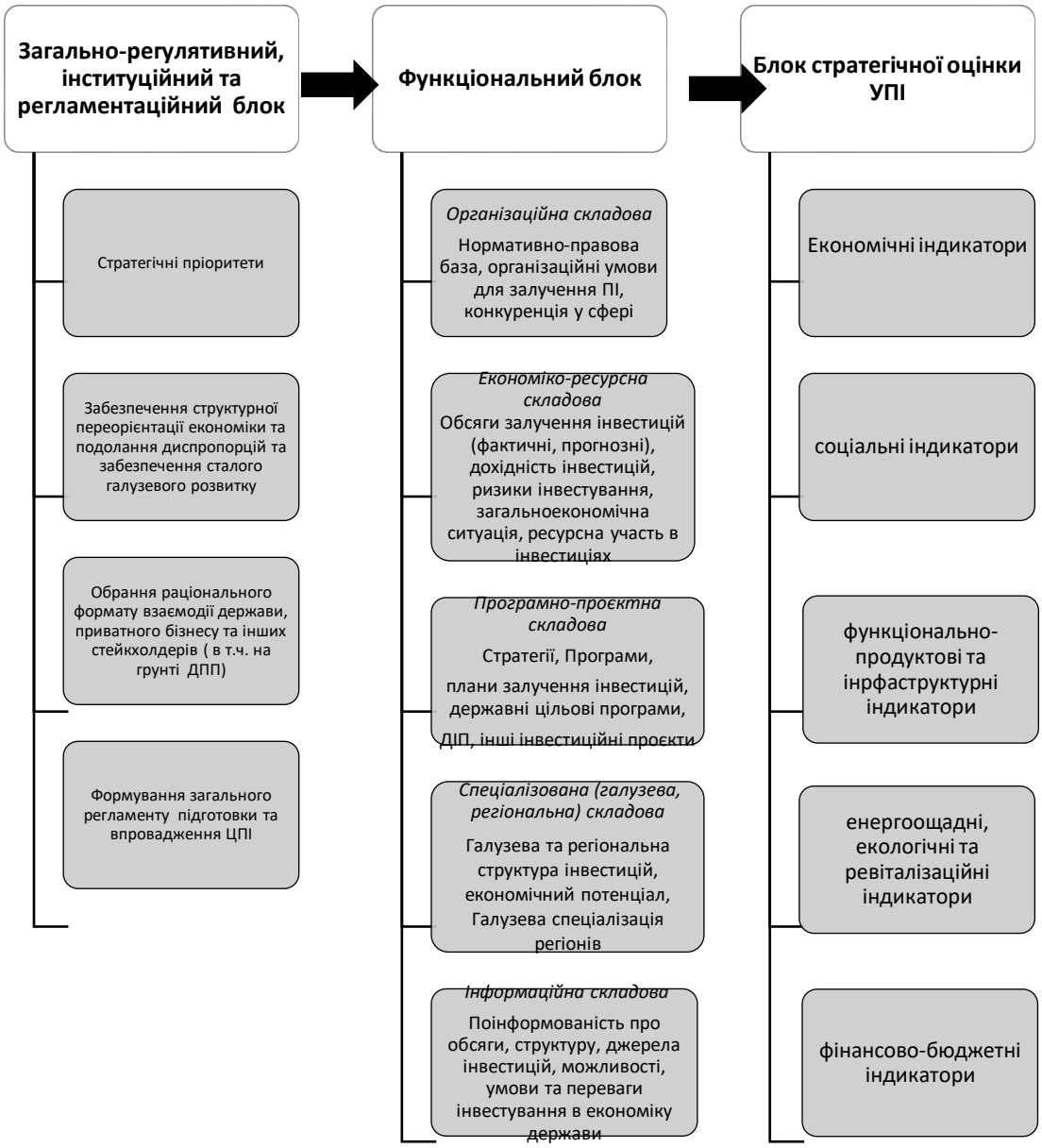

Рис.6. Блочно-функціональна структуризація комплексу прикладних програм на ґрунті програмно-цільового підходу.*(Джерело: розробка автора)*

Результати впровадження активного і постійного моніторингу із залученням основних стейкхолдерів підтверджуються аналітичними даними, наведеними у Табл. 3 і 4.

Таблиця 3.

Результати впровадження нових підходів до відбору державних інвестиційних проєктів

Бюджетний рік	Кількість проєктів, що надійшли на відбір	Кількість відібраних проєктів/з них фінансування з ДБ	Потреба фінансування відібраних проєктів, млрд грн	Передбачено у держбюджеті на плановий рік, млрд грн
2016	38	10/10	5,901	1
2017	47	24/19	24,425	1,6
2018	51	40/17	46,205	1,8
2019	55	47/34	60,117	2,3

Джерело: систематизовано автором на підставі аналізу статистичних джерел, в т.ч. Міжвідомчої комісії з питань державних інвестиційних проєктів, сайт Мінекономіки.

Таблиця 4.

Динаміка фінансування та вибірки коштів державного бюджету на основі моніторингу державних інвестиційних проєктів.

Бюджетний рік	Передбачено у держбюджеті на плановий рік, млрд грн	Кількість відібраних проєктів, що фінансуються з ДБ	Вибірка коштів, млн грн/ у % від плану	Протокол Комісії про результати за рік
2016	1	10	75%	07.04.2017
2017	1,6	19	82%	01.03.2018
2018	1,8	17	96%	26.02.2019
2019	2,3	34	91%	19.05.2020

Джерело: систематизовано автором на підстав аналізу статистичних джерел.

На підставі впровадження результатів дослідження виокремлено ряд прикладних пропозицій щодо адміністрування публічними інвестиціями.

Для потреб УПІ надано рекомендацію *поетапного скринінгу та планування ДПП, встановлення стратегічного нагляду та планування для потенційних ДПП*. Досягнення цілей проєкту за оптимального співвідношення ціни та якості (value for money, **VFM**) повинно бути рушійною силою будь-якої оцінки проєкту. Важливо забезпечити фіскальне регулювання для оцінки проєктів ДПП як до звичайного впровадження. Єдина система оцінювання забезпечить досягнення цієї мети.

Рекомендовано здійснювати обов'язкове незалежне (альтернативне) прогнозування вигод (результатів) публічних інвестицій та превентивний вияв факторів ризику щодо їх успішного впровадження. Так зване упередження оптимізму - заниження вартості та завищення вигод - є загальновідомою стимулюючою проблемою, і незалежна експертна оцінка може забезпечити додаткові важелі для обмеження будь-яких небажаних ефектів. Чим більше суб'єкт оцінки незалежний від конкретного методу або агенції, тим більше його судження може бути неупередженим, що сприяє оптимальному партнерству між двома сторонами.

Рекомендовано забезпечити прозорість в аналітичному обліку, складання бюджету та захисні межі для фіскальних зобов'язань. Прозорість має стати провідною вимогою бюджетування та належного управління ПІ, бюджетна документація повинна прозоро розкривати всю можливу інформацію стосовно витрат (капітальних та періодичних), явних зобов'язань та непередбачених обставин. В процесі «ковзного планування» та бюджетування слід передбачити зміни до початкового плану проєкту. Тому уряд повинен переконатись, що показники, викладені в техніко-економічному обґрунтуванні проєкту, бізнес-аргументації та аналізі VFM, не ослаблюються та не погіршуються під час процесу. Беручи до уваги досвід та уроки Австралії, Південної Кореї та Великобританії, стандартизований приклад оцінки проєктів в єдиній структурі може складатися з двох етапів: (а) рішення про підготовку проєкту та (б) рішення про впровадження проєкту. Оцінка VFM забезпечує кількісне порівняння VFM між варіантами та обґрунтування рішення щодо варіанту реалізації. Це також заохочує оцінювачів проєктів враховувати ризики на початку життєвого циклу проєкту та враховувати варіанти передачі ризику в процесі торгів.

В *складі рекомендацій щодо логістики та впровадження циклу ПІ* обґрунтовано, що доцільно оголосити стандартні вказівки щодо впровадження для прийняття стратегії закупівель, управління процесами торгів, розробки типової угоди, що включає тендерну пропозицію, та стандартні положення, видання настанов щодо специфікації результатів, управління контрактами тощо. Ці вказівки надаватимуть як державним замовникам, так і приватним компаніям базове розуміння та чіткість того, як розробляються та закуповуються окремі проєкти (компоненти ПІ) за єдиною системою, що зменшує ризики та невизначеність проєкту.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

Дисертацію присвячено вдосконаленню науково-методичних засад та прикладного інструментарію управління публічними інвестиціями як засобу секторального стимулювання економічного розвитку.

Значення результатів роботи для науки визначається принциповим вдосконаленням концептуально-теоретичних засад та формалізованого економіко-математичного інструментарію УПІ, які розглядаються як засіб державного регулювання секторального регіонально-галузевого стимулювання економічного розвитку. Компоненти інструментарію забезпечують рівновагу операційній системі циклу УПІ та середовищу стейкхолдерів їх впровадження (насамперед, державі як ініціатору, співінвестору та концеденту майнових прав проєктів в складі ПІ) в цілісному просторі формалізованих координат управління циклом УПІ: сукупне використання результатів дослідження суттєво оновлюють науково-методичну базу економіки та управління національним господарством.

Значення результатів роботи для практики полягає в тому, що для потреб ОПР (осіб, що приймають рішення), які визначають економічну та соціальну доцільність впровадження ПІ для забезпечення певних домінант сталого розвитку регіонів та галузей, та керівного складу управлінського персоналу стейкхолдерів проєктів в складі циклу ПІ надано потужний та чітко формалізований апарат постановки, аналітичного обґрунтування та досягнення стратегічних цілей стейкхолдерів, відповідно до завдань поточного етапу життєвого циклу та з врахуванням економічних та соціальних реалій, територіально-галузевих особливостей.

Проведене дослідження створило належні підстави для наступних висновків:

1. Обгрунтована значимість публічних інвестицій як важливого способу сприяння позитивній економічній динаміці в державі: вони забезпечують збереження та нарощування потенціалу економіки, сприяють активізації бізнес-процесів на грунті зростання синергії взаємодії держави та бізнесу. Визначено нагальну потребу реформування системи УДІ та відповідну потребу обгрунтування цих змін як на нормативно-правовому, регламентаційному, так і на науково-методичному рівнях. Пошук продуктивного науково-методичного підходу до змісту системи впровадження публічних інвестицій та етапів їх адміністрування визначає актуальність обраної теми, предмету, мети і завдань дослідження.

2. Здійснено оновлення онтологічного змісту базових дефініцій дослідження. Визначено, що публічні інвестицій в реаліях є симбіозом понять “public investments” та “government investments” і мають трактуватись як «капітальні інвестиції публічного сектору (органів національного, субнаціонального, місцевого

рівнів, державних та комунальних підприємств) за рахунок власних коштів (коштів державного та місцевих бюджетів, запозичення держави, кошти державних та комунальних підприємств) або залучених коштів під державні гарантії на створення інфраструктури, що є державною або комунальною власністю, і з продуктивним використанням строком понад один рік. Стосовно організаційно-економічного механізму впровадження ПІ визначено, що система управління публічними інвестиціями функціонує завдяки двом *інституційним категоріям: органи*, які безпосередньо здійснюють або залучаються до здійснення управління процесами УПІ, як то центральні органи виконавчої влади, галузеві міністерства та організації, органи місцевого самоврядування та парламент; та *набір правил*, законодавчих норм, процедур, формальних і неформальних регуляторних актів. Всі ці інституції забезпечують належне виконання фіскальної та інвестиційної політики через такий інструмент як УПІ.

3. Середовище стейкхолдерів впровадження ПІ та цикл адміністрування ПІ (етапи, організаційно-економічний механізм, регламент) в сукупності являють собою специфічну операційну систему. В рамках адміністрування циклу ПІ виокремлено такі основні проблеми УПІ:

- ✓ неналежне планування та непрозорість процесу відбору проєктів, які фінансуються за рахунок капітальних вкладень;
- ✓ відсутність економічного обгрунтування проєктів, що фінансуються з державного або місцевого бюджету, коштів державних та комунальних підприємств;
- ✓ уникнення прозорого відбору при включенні до видатків держбюджету;
- ✓ фрагментарне і нестабільне фінансування,
- ✓ низька інституційна спроможність реалізації проєктів вчасно і в межах бюджету.

Обґрунтовано, що удосконалення УДІ потребує забезпечення прозорості фінансування програм і проєктів. Можливим механізмом є внесення змін до Бюджетного кодексу, які передбачатимуть включення переліку програм і проєктів ПІ з показниками економічного обґрунтування, які фінансуватимуться коштом державного бюджету, окремим додатком до закону про державний бюджет на відповідний рік. Даний підхід значно скоротить можливості до «ручного втручання» у розподіл бюджетних видатків. Через це уряду доведеться вжити дуже переконливих аргументів, щоб подолати опір зацікавлених сторін.

4. При формуванні загально-методичного підґрунтя дослідження доведено, що оновлення методико-прикладного підходу щодо системи адміністрування циклом УПІ слід реалізовувати через підвищення мотивації національних органів державної влади до проведення регулярної самооцінки систем управління, включаючи управління публічними інфраструктурними інвестиціями. Для успішного спрямування методичного підґрунтя дослідження на модернізацію процесів адміністрування ПІ виокремлено за чотирма агрегованими фазами провідні загально-методичні принципи адміністрування циклом УПІ: (1) наявність стратегічних керівництв щодо інвестицій, ініціювання проєкту (концептуалізація) та проведення попереднього відсіву; (2) проведення оцінки та підготовка ТЕА інвестиційного проєкту; (3) проведення незалежної перевірки (експертизи) оцінки інвестиційного проєкту і можливостей альтернативного фінансування; (4) оцінка можливості альтернативного фінансування; (5) проведення прозорого відбору

проєктів і забезпечення зв'язку з процесом складання бюджету (капітальні вкладення, державні запозичення, державні гарантії); (6) забезпечення багаторічного фінансування відібраних проєктів; (7) прозорі публічні закупівлі на конкурсній основі; (8) належне управління реалізацією інвестиційного проєкту (закупівлі, будівельний процес, моніторинг); (9) забезпечення процедур внесення змін до інвестиційного проєкту; (10) управління портфелем на основі постійного нагляду (моніторингу) і процедура перерозподілу коштів; (11) належна експлуатація та утримання об'єктів інвестування; (12) проведення оцінки після завершення реалізації інвестиційного проєкту. Розроблено цикл УПІ на основі 12 стадій за агрегованими фазами: (I) планування, (II) розподіл, (III) реалізація, (IV) оцінка результатів, що розширює існуючі методології оцінки якості УПІ та вносить системність і цілісність згідно з життєвим циклом об’єктів інфраструктури.

5. В результаті дослідження базових імперативів адміністрування ПІ і апробації моделі циклу адміністрування УДІ сформовано оновлену модель принципів УПІ як комплекс інституційних принципів адміністрування УПІ, наскрізних функцій: (а) інформаційно-технічне забезпечення; (в) законодавча база і правила; (с) спроможність персоналу з чітким визначенням ролей (функцій), обов’язків та зон відповідальності за кожним компонентом фази, та наскрізних принципів ефективності УПІ. Оновлено наскрізні принципи ефективності: (1) координація ПІ на всіх рівнях врядування і політики, і стратегічного планування (особливо середньострокового); (2) зміцнення спроможність ПІ і підтримка навчання на досвіді на всіх рівнях врядування; (3) забезпечення відповідних рамкових умов ПІ на всіх рівнях врядування (адаптовані фіскальні механізми, прозоре середньострокове бюджетування, прозорість публічних закупівель) та якість та послідовність регуляторних систем (викуп земельної ділянки під суспільні потреби, у будівництві, отримання дозволів і ліцензування, сертифікація, тарифне регулювання послуг, контракти-підряду); та доповнено четвертим наскрізним принципом (4) дотримання прозорості процесів, відкритість і доступності звітної інформації задля контролю ефективності процесів на всіх рівнях врядування (відкритість даних щодо критеріїв, пріоритетів, результатів відбору, прогнозних та досягнутих показників ефективності, статистичні дані тощо).

6. Для успішного впровадження проєктів та програм, що відібрані та впроваджуватимуться в складі циклу публічних інвестицій (ЦПІ) розроблено інструментарій економіко-аналітичного обґрунтування та адміністрування ПІ. Інструментарій реалізовано через 3 компоненти: управлінський регламент адміністрування циклом УПІ (компонента А); формалізаційний функціонально-аналітичний базис управління публічними інвестиціями (компонента В); комплекс прикладних програм (компонента С). У складі управлінського регламенту виокремлено блоки: стратегічного спрямування; оперативно-тактичного спрямування; функціонально-пооперaційної регламентації. Аналітичний супровід процесів визначення економічних характеристик циклу та середовища УПІ забезпечено через сполучення програмно-цільового методу, сценарно-імітаційного підходу, SADT- та BIM–моделювання. З метою підпорядкування компоненти С змісту оновленого формату організаційно-економічного механізму УПІ, в структурі комплексу програм виділено мега-функціональні блоки: загально-регулятивний, інституційний та регламентаційний блок; функціональний блок.

7. Теоретико-методичні та науково-прикладні результати дослідження було інтегровано в комплекс прикладних програм у складі оновленої моделі принципів УПІ та інструментарію економіко-аналітичного обґрунтування та адміністрування ПІ, що надає аналітичний супровід та візуалізацію змісту циклу УПІ, раціоналізуючи при цьому: етапи проєктів, склад стейкхолдерів, структуру ресурсів, необхідну міру управлінської зрілості та компетенцій, впровадження передових управлінських та продуктово-логістичних технологій, що в сукупності сприятимуть стратегічній переорієнтації на оновлену систему цінностей сталого регіонально-галузевого розвитку.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ:

Статті у фахових виданнях, які включені до міжнародних наукометричних баз:

1. Гришкевич О.М. Розвиток конкурентної політики в Україні. / О. М. Гришкевич // Збірник наук. праць Укр. акад. держ. упр. при Президентові України /За заг. Ред. В.І. Лугового, В.М. Князєва. - Київ: Вид-во УАДУ, 1998. – Вип. 1. – С. 389-391. *(Видання індексується GoogleScholar)*

2. Гришкевич О.М. Проблеми визначення ринку при аналізі економічної концентрації / О. М. Гришкевич // Вісник Укр. акад. держ. упр. при Президентові України. – Київ: Вид-во УАДУ, 1998. - №3. – С. 92-101. *(Видання індексується GoogleScholar)*

3. Гришкевич О.М. Проблеми економічної концентрації у глобальній економіці / О. М. Гришкевич // Вісник Укр. акад. держ. упр. при Президентові України. – Київ: Вид-во УАДУ, 1998. - №4. – С. 103-110. *(Видання індексується GoogleScholar)*

4. Гришкевич О.М. Нормативно-правові та економіко-управлінські передумови зміни підходів до управління публічними інвестиціями / О. М. Гришкевич // Шляхи підвищення ефективності будівництва в умовах формування ринкових відносин: зб. наук. праць. – Вип. 34. Ч.3 – К.: КНУБА, 2015. – С. 42 – 54. *(Видання індексується GoogleScholar)*

5. Гришкевич О.М. Публічна інвестиція в умовах децентралізації: інституційно-економічні проблеми і роль державного регулювання / О. М. Гришкевич // Шляхи підвищення ефективності будівництва в умовах формування ринкових відносин: зб. наук. праць. – Вип. 35. Ч.3 – К.: КНУБА, 2017. – С. 93 – 105. *(Видання індексується GoogleScholar)*

6. Гришкевич О.М. Діагностико-аналітичне забезпечення процесів управління публічними інвестиціями / О. М. Гришкевич // Моделювання регіональної економіки : зб. наук. пр. / Прикарпат. нац. ун-т ім. Василя Стефаника. – Івано-Франківськ, 2019. – №1 (33). - С. 131-142. *(Видання індексується GoogleScholar)*

7. Гришкевич О. М. Оновлені інституційні важелі та методичні засади управління публічними інвестиціями в Україні / О. М. Гришкевич // Управління розвитком складних систем. – 2020. – № 43. – С. 148 – 154; dx.doi.org\10.32347/2412-9933.2020.43.148-154. *(Збірник включено до наукометричних баз: Ulrichsweb (США), BASE (Німеччина), Index Copernicus (Польща)).*

8. Гришкевич О.М. Сучасні форми впровадження публічних інвестицій в умовах секторальної стимуляції економічного відновлення / О. М. Гришкевич // Науковий економічний журнал «Інтелект XXI». Видавничий дім «Гельветика». 2020. Вип. 5. С. 20-25. *(Видання індексується:Index Copernicus;Google Scholar;Crossref).*

9. Гришкевич О.М. Базові імперативи адміністрування публічних інвестицій в умовах секторальної (територіально-галузевої) економічної модернізації / О. М. Гришкевич // Формування ринкових відносин в Україні: зб. наук. праць. – Вип. 12 (234). – К.: ДНДІ інформатизації та моделювання економіки, 2020. - С. 24 –32. *(Видання індексується GoogleScholar).*

10. Гришкевич О.М. Сучасна парадигма публічних інвестицій як інструмент державного регулювання сталого економічного розвитку / Г.М. Рижакова., О. М. Гришкевич // – Управління розвитком складних систем. – 2020. – № 44. – С. 158-165. *(Збірник включено до наукометричних баз: Ulrichsweb (США), BASE (Німеччина), Index Copernicus (Польща)). Особистий внесок автора: сформовано аналітичні підсистеми узгодження стратегічних директив публічний інвестицій в державних проєктах та цільових програмах.*

11. Гришкевич О.М. Стратегічна параметризація економічного змісту цільових інвестиційних програм / О. М. Гришкевич // Науково-виробничий журнал «Бізнес-навігатор». Випуск 5 (61). 2020, с.20-25. *(Видання індексується:Index Copernicus;Google Scholar;Crossref).*

Статті в наукових виданнях інших держав із напряму, з якого підготовлено дисертацію:

12. Gryshkevych O. Improved methodological and applied principles of public investment management. International independent scientific journal. №22. Vol. 2. 2020., p. 11-14 (The journal is registered and published in Poland).

13. Gryshkevych O. The public investment administration: components of diagnostic tools. Norwegian Journal of development of the International Science. №51. Vol.4. 2020., – p. 40-43. URL: DOI: 10.24412/3453-9875-2020-51-4-40-43

Матеріали конференцій, семінарів та міжнародних форумів, де здійснено апробацію роботи:

14. Гришкевич О.М. Конкуренція та індустріальна політика. / О. М. Гришкевич // Актуальні проблеми реформування державного управління: матеріали наук.-практ. конференції (29 травня 1997 р.). Укр. Акад. держ. упр. при Президентові України./За ред. В Князєва. – Київ: Видавництво УАДУ, 1997. - С.163-165.

15. Гришкевич О.М. Відеопрезентація «Розроблення інвестиційних проєктів».// Семінар з питань розроблення інвестиційних проєктів. Державне управління справами. (25 листопада 2015 р.). Київ.- URL: http://www.dus.gov.ua/content/ державне-управління-справами-провело-семінар-з-питань-розроблення-інвестиційних-проєктів

16. Гришкевич О.М. Виступ щодо системи управління державними інвестиціями та принципах її реформування, порядку і критеріях відбору державних інвестиційних проєктів, про нові підходи до розрахунку економічного ефекту проєктів. В рамках проєкту секторальної бюджетної підтримки

Європейського Союзу фахівців проєкту «Створення проєктно-освітнього центру розвитку інновацій та інвестицій в регіоні». // Тренінг для тренерів «Агентів змін». (28 грудня 2018 р.) Прикарпатський національний університет ім. Василя Стефаника/ Ів.-Франківськ. 2018. URL: https://pnu.edu.ua/blog/2018/12/28/

17. Supporting Decentralization in Ukraine: Implementing the OECD Effective Public Investment Toolkit. OECD. Kyiv. 2018 – P. 19. URL: https://www.oecd.org/eurasia/competitiveness-programme/eastern-partners/Eurasia_Proceedings_Ukraine_Seminar_ENG.pdf

18. Гришкевич О.М. Виступ «Міжнародні інвестиції та державні гарантії: гранти, кредити, інвестиції, ДПП». // Форум "Програма медичних гарантій: три місяці" (28-29 липня 2020 р.) – Київ. 2020. URL: https://www.youtube.com/watch?v=z7TSjyyaqwQ

19. Гришкевич О.М. Передумови оновлення методичних підходів до структуризації циклу цільових програм сталого розвитку: галузевий та регіональний аспект. / Гришкевич О.М. // Актуальні проблеми управління соціально-економічними системами : матеріали VI Міжнар. наук.-практ. інтер.-конф. – Луцьк: Луцький НТУ, 2020. - С.31–32.

20. Гришкевич О.М. ДПП: сучасний формат впровадження публічних інвестицій. / Гришкевич О.М. // Наукове видання. Міжнародна науково-практична конференція «Реалізація політики модернізації економіки в умовах державно-приватного партнерства», 2020 р.. Запоріжжя. С.14-18.

21. Gryshkevych O.M. Economic and institutional aspects of public investment management in the context of updating the levers of regulatory policy. / Gryshkevych O.M. // XVII Международной научно-практической Интернет-конференции «Актуальные научные разработки».- Экономики. – София: Бял ГРАД- БГ, 2020. – С. 13-15.

Участь автора у розробці нормативно-правових актів:

22. Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо державних інвестиційних проєктів : Закон України від 07 квіт. 2015 р. № 288-VIII // Відом. Верхов. Ради України. – 2015. – № 24. – Ст. 172.

23. Деякі питання управління державними інвестиціями : Постанова Кабінету Міністрів України від 22 лип. 2015 р. № 571 // Офіц. вісн. України. – 2015. – № 64. – Ст. 2116.

24. Про внесення змін до Закону України “Про інвестиційну діяльність” щодо державних інвестиційних проєктів : Закон України від 23 берез. 2017 р. № 1981-VIII // Відом. Верхов. Ради України. – 2017. – № 18. – Ст. 221.

25. Методичні рекомендації щодо підготовки та проведення оцінки державного інвестиційного проєкту: Наказ Мінекономіки від 22.12.2017 №1865 //[URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1865731-17#Text

26. Порядок моніторингу стану розроблення (реалізації) державних інвестиційних проєктів : Наказ Мінекономрозвитку від 25.10.2016 № 1785, зареєстровано в Міністерстві юстиції України 21 листопада 2016 р. за № 1508/29638 // URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1508-16#Text

Участь автора в роботі консультативних органів:

27. Гришкевич О.М. – член робочої групи з упровадження проєкту міжнародної технічної допомоги в рамках підготовки та проведення в Україні фінальної частини чемпіонату Європи 2012 року з футболу "Огляд, аналіз та рекомендації щодо застосування інвестиційних моделей державно-приватного партнерства для Євро-2012 в Україні": Наказ Мінекономіки від 12.08.2008 №340.- URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0340665-08#Text

28. Гришкевич О.М. - секретар Міжвідомчої комісії з питань державних інвестиційних проєктів з 11.07.2017 по 03.04.2020 (Накази Мінекономіки "Про внесення змін до персонального складу Міжвідомчої комісії з питань державних інвестиційних проєктів" від 11.07.2017 № 1003, 10.10.2019 №194, 02.04.2020 №597). URL: https://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&tag=PosilanniaNaBazovi NormativnopravoviAkti&pageNumber=1

Участь у міжнародних дослідженнях, підготовці звітів

29. Review of road safety management capacity and proposals for a short to long-term investment strategy. Country Report – UKRAINE. 2006. WB. – 38p. URL: http://documents1.worldbank.org/curated/fr/727911468283177141/pdf/730580WP0P096700Box371936B00PUBLIC0.pdf

30. Review, Analysis and Recommend Public Private Partnership Investment Models for EURO 2012 Projects in Ukraine. Final Report. ScanAvia. 2009. - 179 p.

31. Звіт з ефективності управління державними фінансами в Україні за 2015 рік. Київ, 2016. URL: http://gogov.org.ua/news/opublikovano-zvit-dvfz-z-efektivnosti-upravlinnya-derzhavnimi-finansami-v-ukrayini-za-2015-rik/

32. Державно-приватне партнерство в контексті управління державними інвестиціями в Україні. Оцінка. 2015. / Світовий банк.- URL : http://documents1.worldbank.org/curated/en/ 495131467995051959/pdf/106249-UKRANIAN-WP-P153935-PUBLIC-Public-Investment-UKR-Web-cover.pdf

33. Ukraine PEFA 2015 Public Financial Management Performance Report. PEFA Secretariat, May 31, 2016. The International Bank for Reconstruction and Development / The World Bank. 2016 – 100p. URL: https://www.pefa.org/sites/pefa/files/2020-10/UA-May16-PFMPR-Public%20with%20PEFA%20Check-EN.pdf

34. Mechanisms and tools of stimulating national and foreign direct investment. 2017/18 Knowledge sharing program with Ukraine. Ministry of Economic and Finance, Republic of Korea. 2018. – 214 p.

35. Ukraine: Strengthening Public Financial Management. Technical Report. May 2017. IMF. International Monetary Fund. - Washington, D.C.. - 2019. – 81p. URL: https://www.elibrary.imf.org/doc/IMF002/28535-9781513521305/28535-9781513521305/Other_formats/Source_PDF/28535-9781513521350.pdf?redirect =true

36. Approach Paper Ukraine Country Program Evaluation. IEG WBG. October 15, 2020. – 47p. URL: https://ieg.worldbankgroup.org/sites/default/files/Data/reports/ap_ukrainecpe.pdf

АНОТАЦІЯ

Гришкевич О.М. **– «Управління публічними інвестиціями в умовах секторального розвитку».-***Рукопис.* Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.03 –«Економіка та управління національним господарством»-Київський національний університет будівництва і архітектури.-Київ, 2020.

Дисертацію присвячено запровадженню та обґрунтуванню оновленого методичного підходу та інноваційного науково-прикладного інструментарію формалізованого адміністрування публічних інвестицій як механізму забезпечення секторального стимулювання економічного розвитку.

Для успішного спрямування методичного підґрунтя дослідження на модернізацію процесів адміністрування публічними інвестиціями виділено провідні загально-методичні принципи адміністрування циклом УПІ:

- ✓ наявність стратегічних керівництв щодо інвестицій, ініціювання проєкту (концептуалізація) та проведення попереднього відсіву;
- ✓ проведення оцінки та підготовка ТЕА інвестиційного проєкту;
- ✓ проведення незалежної перевірки (експертизи) оцінки інвестиційного проєкту;
- ✓ оцінка можливості альтернативного фінансування;
- ✓ проведення прозорого відбору проєктів і забезпечення зв'язку з процесом складання бюджету (капітальні вкладення, запозичення держави і державні гарантії);
- ✓ забезпечення багаторічного фінансування відібраних проєктів;
- ✓ прозорі публічні закупівлі на конкурсній основі;
- ✓ належне управління реалізацією інвестиційного проєкту (закупівлі, будівельний процес, моніторинг);
- ✓ забезпечення процедур внесення змін до інвестиційного проєкту;
- ✓ управління портфелем на основі постійного нагляду (моніторингу) та процедура перерозподілу коштів;
- ✓ належна експлуатація та утримання об'єктів інвестування;
- ✓ проведення оцінки після завершення реалізації інвестиційного проєкту.

Для успішного впровадження проєктів та програм, що відібрані та впроваджуватимуться в складі циклу публічних інвестицій, розроблено інструментарій економіко-аналітичного обґрунтування та адміністрування публічними інвестиціями. Інструментарій реалізовано через 3 компоненти: управлінський регламент адміністрування циклом УПІ (компонента А); формалізаційний функціонально-аналітичний базис управління публічними інвестиціями (компонента В); комплекс прикладних програм (компонента С).В складі управлінського регламенту виокремлено блоки: стратегічного спрямування; оперативно-тактичного спрямування; функціонально-поопераційної регламентації. Аналітичний супровід процесів визначення економічних характеристик циклу та середовища УПІ забезпечено через сполучення програмно-цільового методу, сценарно-імітаційного підходу, SADT- та BIM–моделювання. З метою підпорядкування компоненти С змісту оновленого формату організаційно-економічного механізму УПІ, в структурі комплексу програм виділено мега-функціональні блоки: загально-регулятивний, інституційний та регламентаційний блок; функціональний блок.

Науково-методичні результати дослідження та створений на їх базі комплекс програм та практичних рекомендацій у сукупному використанні утворюють потужний та чітко формалізований апарат постановки, аналітичного обґрунтування та досягнення стратегічних домінант сталого розвитку регіонів та галузей завдяки ефективному впровадженню публічних інвестицій.

Ключові слова: публічні інвестиції (ПІ),управління публічними інвестиціями (УПІ), інструментарій адміністрування циклом ПІ та середовищем його стейкхолдерів.

ANNOTATION

Gryshkevych O.M. – **«Public investment management in the context of sectoral development»** - *Manuscript.*

Dissertation for the degree of candidate of economic sciences in the specialty 08.00.03 - "Economics and management of the national economy" - Kyiv National University of Construction and Architecture. - Kyiv, 2020.

The dissertation is devoted to the introduction and substantiation of the updated methodological approach and innovative scientific-applied tools of formalized administration of public investments as a mechanism to ensure sectoral stimulation of economic development.

In order to successfully directing the methodological basis of the research to modernize of public investment administration processes, the leading general methodological principles of PIM cycle administration have been singled out:

- availability of strategic guidelines for investment, project initiation (conceptualization) and preliminary screening;
- project appraisal and preparation of the feasibility study;
- conducting an independent evaluation (examination) of the investment project apparaisal;
- assessment of the possibility of alternative financing;
- conducting transparent selection of projects and ensuring communication with the budgeting process (capital investments, state borrowing and state guarantee);
- availability long-term funding for selected projects;
- transparent public procurement on a competitive basis;
- proper management of the investment project implementation (procurement, construction process, monitoring);
- providing transparent procedure for making changes to the investment project;
- portfolio management based on constant oversight and monitoring and available procedure of fundsre-allocation;
- proper operation and maintenance of investment objects;
- post-evaluation and the completion of the investment project.

For the successful implementation of projects and programs that will be selected and implemented as part of the cycle of public investment, a toolkit of economic and analytical justification and administration of public investment has been developed. The toolkit is implemented through 3 components: administrative regulations for the administration of the PIM cycle (component A); formalization functional-analytical basis of public investment management (component B); a set of application programs (component C). As part of the management regulations, it was identifiedthe following blocks: strategic direction; operational and tactical direction, functional and operational regulations. Analytical support of the processes of determining the economic characteristics of the cycle and the PIM environment is provided through a combination of program-targeted method, scenario-simulation approach SADT and BIM modeling. In order to subordinate component C of the content of the updated format of the organizational and economic mechanism of PIM, in the structure of the complex of programs are distinguished mega-functional blocks: general-regulative, institutional and regulatory block; functional block.

Scientific and methodological results of the study and the set of programs and practical recommendations created on their basis form jointly a powerful and clearly formalized apparatus of formulation, analytical substantiation and achievement of strategic dominants of sustainable development of regions and industries through efficient public investment management.

Key words: public investment (PI), public investment management (PIM), administration tools of the PI cycle and the environment of its stakeholders.